

Almosčuákkim

tuhhit čuávuváá loppääššikirje:

**Algâalmugij maailmkonferenssin tubdum almosčuákkim
ollâ tääsi tievâsčuákkim loppääššikirje**

1. Mij, jeessânstaatâi staatâ- já haldättâsâi njunošeh, ministereh já ovdâsteijeeh, naanoodmáin tuotâ čonâdättâm Ovtâstum aalmugij vuáđukirje ulmijd já prinsii páid, oovtâstpargovuoijnâst maailm algâalmugijguin, lep čokkânâm Ovtâstum aalmugij váldutoimâsajan New Yorkân čohčâmáánu 22. já 23. peeivi 2014 algâalmugij maailmkonferenssin tubdum almosčuákkim ollâ tääsi tievâsčuákkimân pahudiđ oppeet Ovtâstum aalmugij tehálii já juátkojejee rooli algâalmugij vuoigâdвуođâi oovdedmist já suojâlmist.
2. Mij lep mietâmielâliih algâalmugij vuáđusteijee toimáid maailmkonferens várás, tego maailmviđosii algâalmugij valmâštállámkonferensân, mii tollui Altaast, Taažâst, kesimáánust 2013. Mij merkkup Alta konferens loppääššikirje¹ já eres pargoid, maid algâalmugeh láá porgâm. Lep meid mietâmielâliih ollâ tääsi tievâsčuákkim valmâštállámprosessân, mast algâalmugij ovdâsteijeeh lijjii viđđáht mieli.
3. Mij nanodep mii torjuu Ovtâstum aalmugij algâalmugij vuoigâdвуođâi julgáštušân, mon almosčuákkim tuhhiittij čohčâmáánu 13. peeivi 2007², já mii čonâdâtmijd, moh láá tohum taan ohtâvuođâst konsultistiđ já toimâđ oovtâstpargoost pyeri oskoost tai algâalmugijguin sii jieijâs ovdâsteijeeorganij peht, ko lii tárguttâs finniđ sii rijnâ já tiätun vuáđuduvvee munemietâmâš ovdil ko tuhhiittep já olášuttep lahâaasâtljij teikâ haaldâtljij tooimâid moh sâttih vaikuttiđ sijjân, julgáštuš hiäivulij prinsii pij vuáđuld.
4. Mij nanodep mii tuotâ čonâdättâm kunnijâttiđ, ovdediđ já tuálvuđ ovdâskulij ige mahten kepidiđ algâalmugij vuoigâdвуođâid já kattiđ julgáštuš prinsii pijd.
5. Julgáštuš lasseen mij muštottep eres merhâšittee puátusijđ majemui kyevti ihelove ääigi, ko láá huksim aalmugijkoskâsijđ raamijđ maailm algâalmugij vuoigâdвуođâi já uulmij oovdedmân. Taah aneh sistees algâalmugij pissoo foorum vuáđudem, algâalmugij vuoigâdвуođâi äššitobdeemekanism ráhtim já algâalmugij vuoigâdвуođâi spesiaalraportistee tooimâ vuáđudem. Mij čonâdättâp adeliđ áášânkullee huámmâšume avžuttâssáid já ravvuid, maid taah orgaaneh adeleh oovtâstpargoost algâalmugijguin.

¹ A/67/994, lahtos.

² Miäradâsciälhättâs 61/295, lahtos.

6. Mij movtjidittep taid staatâid, moh iä lah vala ratifisistâm teikâ siärvám Aalmugijkoskâsii pargo-oornig jiečânâs enâmij algâ- já hiäimuaalmugij almossopâmušân, 1989 (nr 169)³, suo-gârdiđ tom ráhtim. Mij muštottep sopâmuš ratifisistâm staatâi kenigâsvuođâ sopâmuš vuálásâžžân läächčiđ koordinistum já systemaatlijd tooimâid algâaalmugij vuoigâdвуođâi suo-jâlem várás.

7. Mij čonâdâttâp olášuttiđ ráđádâlmáin já oovtâstpargoost algâaalmugijguin taarbâšlijd aalmuglii tääsi tooimâid, miel diluhâmáin lavâlijd, poolitlijd já haaldâtlijd tooimâid, moiguin juksâđ OA algâaalmugij vuoigâdвуođâid kyeskee julgâštuš uulmijd já ovdediđ tiäđulâšvuođâ julgâštušâst puoh ohtsâškode suorgijn, miel diluhâmáin lahâasâtemorgaanij, riehtilâjádâs já almos haldâttuv tuáimeid.

8. Mij čonâdâttâp oovtâstpargoost algâaalmugijguin, sii jieijâs ovdâstemorgaanij peht, ovdediđ já olášuttiđ aalmuglijd toimâvuáváámijd, strategiaid já eres tárbulijd tooimâid julgâštuš uulmij olášuttem várás.

9. Mij čonâdâttâp ovdediđ já suojâliđ algâaalmugáid kullee vâdulij ulmui vuoigâdвуođâid já ain pyerediđ sii sosiaallijd já ekonomâlijd tiilijd, oovdedmáin čuosâttum tooimâid ovdiibeln mainâšum toimâvuáváámij, strategiai teikâ tooimâi várás, oovtâstpargoost algâaalmugij vâdulij ulmuiguin. Mij meid čonâdâttâp visâsmittiđ, ete aalmugliih lahâasâtem, instituutio já poolitliih ráhtuseh, moh kyeskih algâaalmugáid, siskálmiteh algâaalmugij vâdulijd ulmuid já pargeh sii vuoigâdвуođâi oovdedmân.

10. Mij čonâdâttâp porgâđ algâaalmugijguin smavâdiđ tiäđu, nuuvtgo hiäivulâš, teikâ toohâđ tutkâmušâid já kevttiđ oleslijd algâaalmugij pyereestvaijeemindikaattoriđ vâi pyehtip pieijâđ huámmâšume algâaalmugij já tai ovtâskâs ulmui, eromâšávt elilâm ulmui, nisonij, nuorâi, párnâi já vâdulij ulmui tilán já tarboid.

11. Mij čonâdâttâp visâsmittiđ oovtviärdâsii peessâm ollâ tääsi škovliimân, mii tuubdâst algâaalmugij kulttuurij maangânâlâsâšvuođâ, já tiervâsvuođâ-, aassâm-, čäci- já hygieniaohjelmâid sehe eres ekonomâlijd já sosiaallijd ohjelmâid, moiguin ovdeduvvoo pyereestvaijeem. Taah siskálmiteh alguid, toimâvuovijd já resurssij jyehim. Mij viggâp váldâsmittiđ algâaalmugijd olášuttiđ tagariđ ohjelmijd nuuvt kuhâs ko mahđulâš.

12. Mij tubdâstep algâaalmugij tiervâsvuođâvuovij tehâlâšvuođâ já sii ärbivuávâlii tálhudem já tiäđu.

13. Mij čonâdâttâp visâsmittiđ, ete algâaalmugulmuin lii oovtlâgán máhđulâšvuotâ alemuu rumâšlii já jieglâlii tiervâsvuođâ táásán. Mij meid čonâdâttâp pehtilittiđ viggâmušâid kepidiđ HIV já AIDS, malaria, tuberkuloosi já eres ko njuámmootaavdâi mere nuuvt, ete piejâp tiädu es-timân, algâaalmugulmuid tárguttum hiäivulij ohjelmij, toimâvuovij já vyeimivaarij vievâst, sehe

³ Ovtâstum aalmugij sopâmušráiđu, čoonnâm 1650, nr 28383.

visásmittiđ sii vuoigâdвуođâ seksuaal- já lasânemtiervâsvuotân já sii lasânemvuoigâvuođâ aalmugijkoskâsii aalmug- já ovdedemkonferens toimâohjelm⁴, Peking toimâohjelm⁵ já tai árvuštállâmkonferensij loppâäššikiirij miäldásávt.

14. Mij čonâdâttâp ovdediđ jyehi algâaalmugpárnáá vuoigâdвуođâ, oovtâst suu jieijâs juávhu jesânijguin, navdášid suu jieijâs kulttuurist, tubdâstid já hárjuttid suu jieijâs oskolduv sehe kevttid suu jieijâs kielâ.

15. Mij tuárjup algâaalmugnuorâi vuáimásmitem já naavcâi ovdedem, miäldiluhâmáin sii tievâs já pehtilis uásálistem miärádâsrähtimân aášijn, moh kyeskih sijnân. Mij čonâdâttâp lääččid ráđádâlmáin algâaalmugijguin toimâvuovijd, ohjelmijd já resurssijd, kost hiäivulâš, moi ulmen lii algâaalmugnuorâi pyereestvaijeem, eromâšávt suorgijn, moh kyeskih tiervâsvuotân, škovliimân, pargolâšvuotân sehe ärbivuáválii tiäđu, kielâi já vuáháduvâi sirdemân, já olášuttid tooimâid, moiguin ovdedeh tom, ete nuorah tiettih já iberdeh sii vuoigâdвuođâid.

16. Mij tubdâstep, ete algâaalmugij riehtilájádâsâin sáttá leđe positiivlâš uási riehtisyeje adelmist já riijdoi čuávdimist já ete toh pyehtih ovdediđ harmoonlijd koskâvuođâid algâaalmugij siärvusij siste já ohtsâškodeest. Mij čonâdâttâp koordinistid já olášuttid vuárusavâstállâm tai lájádâsâiguin, kost toh láá.

17. Mij čonâdâttâp tuárjuđ algâaalmugnisonij vuáimásmitem já hammid já olášuttid, oovtâstpargoost algâaalmugijguin, eromâšávt algâaalmugnisonijguin já sii servijguin, toimâvuovijd já ohjelmijd, moh láá uáivildum ovdediđ naavcâi ovdedem já nanodid sii jođetteijeevuođâ. Mij tuárjup tooimâid, moh visásmiteh algâaalmugnisonij oles já pehtilis uásálistem miärádâstoohâmprosessáid puoh taasijn já puoh suorgijn já moh meddâlisteh iästuid sii uásálistmân poolitlii, ekonomâlii, sosiaallii já kulttuurlii elimân.

18. Mij čonâdâttâp pehtilittid mii viggâmušâid, oovtâstpargoost algâaalmugijguin, estid já meddâlistid puoh viehâvääldi haamijd já olgoštem algâaalmugij já sij jesânij kuáttá, eromâšávt nisonij, párnái, nuorâi, elilâm ulmui já vâdulij ulmui kuáttá, nuuvt ete nanodep riävtâlijd, poolitlijd já instituutionaallijd raamijd.

19. Mij pivdep olmoošvuoigâdвuođâräädi suogârdid, ete tot totká algâaalmugnisonáid já nieidáid čuosâttum viehâvääldi suujâid já čuávumušâid, ráđádâlmáin nisonáid čuosâttum viehâvääldi sehe ton suujâi já čuávumušâi sierânâsraportistein, algâaalmugij vuoigâdвuođâi sierânâsraportistein já eres sierânâsprosessij tooimâi haldâšeijeiguin tai tooimâi miäldásávt. Mij meid pivdep nisonij sajattuv kiedâvuššee toimâkode kiedâvuššâđ algâaalmugnisonij vuáimásmitem ton čuávuváá čuákkimist.

⁴ *Report of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5-13 September 1994* (Ovtâstum aalmugij almostitem, vyebdinummeer E.95.XIII.18), I loho, miärádâsciälháttâs 1, lahtos.

⁵ *Report of the Fourth World Conference on Women, Beijing, 4-15 September 1995* (Ovtâstum aalmugij almostitem, vyebdinummeer E.96.IV.13), I loho, miärádâsciälháttâs 1, lahtos II.

20. Mij tubdâstep čonâdâtmijd, OA algâaalmugij vuoigâdвуođâi julgâštuš uásild, ete staatah ráđádâleh já tuáimih rehálâš mieláin oovtâstpargoost áášánkullee algâaalmugijguin sii jieijâs ovdâstemorgaanij peht vâi finnejeh sii ríjjâ já tiätun vuáđuduvvee munemietâmâš ovdilgo staa-tah tuhhiitteh haavâid, moh vaikutteh algâaalmugij enâmáid, kuávloid já eres luándu-riggoduvváid.

21. Mij tubdâstep meid čonâdâtmijd, julgâštuš uásild, ete staatah vuáđudeh aalmuglii tääsist oovtâst áášánkullee algâaalmugijguin vuoigâlijd, hiängáámettum, pelettemes, ávus já čoođâuí-nojeijee lattiimijd vâi pyehtih tubdâstiđ, ovdediđ já čuávdiđ algâaalmugij vuoigâdвуođâid, moh kyeskih enâmáid, kuávloid já luánduriggoduvváid

22. Mij tubdâstep, ete algâaalmugij já páihálij seervij ärbivuáválâš tiätu, innovaatioh já vuáháduveh ovdedeh merhâšitteht luándu maangâhámásâšvuođâ suojálem já killeel kevttim. Mij tubdâstep tehálâžžân, ete algâaalmugeh peessih uásálistiđ, kost máhđulâš, sii tiäđui, inno-vaatioi já vuáháduvâi hiäđoid.

23. Mij viggâp toimâđ oovtâst algâaalmugijguin ton oovdân, ete stuorrâ ovdedemprojektij, tego ruukitooimâ, vaikuttâsah teikâ mahđuliih vaikuttâsah sijnân váldojeh vuotân, já toin uulmijn ete riiskah haldâšuvvojeh ääšimiäldásávt.

24. Mij macâttep mieláid maangâaalmuglij já eres finnoduvâi ovdâsvástádâs anneeđ áárvust puoh hiäivulijd laavâid já aalmugijkoskâsijd prinsiiuid, tego finnodâhtooimân já ol-moošvuoigâdвуođâid kyeskee Ovtâstum aalmugij stivrejeijee prinsiipeh, moiguin olášuteh suo-jâlmân, kunnijâtmân já tivomân vuáđuduvvee Ovtâstum aalmugij toimâraami⁶, sehe toimâđ čoođâuínojeijee vuovijn já sosiaallávt já pirrâs tááhust ovdâsvástádâslávt. Taan uásild mij čonâdâttâp olášuttiđ táárbu miel lasetoimâid vâi estip algâaalmugij vuoigâdвуođâiguin ávhástállâm.

25. Mij čonâdâttâp ovdediđ oovtâst áášánkullee algâaalmugijguin táárbu miel toimâvu-ovijd, ohjelmijd já vyeimivaarijd, moiguin puáhtá tuárjuđ algâaalmugij ámáttijd, ärbivuáválijd iäláttâsâid, ekonomia, áigápuáđuid, purrâmâšverkkitorvolâšvuođâ já piämmu.

26. Mij tubdâstep ete lii tehálâš, ete algâaalmugijn lii rooli ekonomâlii, sosiaallii já pirrâs oovdedmist ärbivuáválij killeel eennâmtuáluvuáháduvâi kevttimáin, tego ärbivuáváliih siemmân-jyehimvuáháduvah, já ete sist láá lovnâ- já eres ruttâdempalvâlusâi finnimvuotâ, peessâm markkânáid, torvejum eennâmkevttimvuoigâdвуođah, tiervâsvuođâhuolâttâs, sosiaal-palvâlusah, škovlim, tiätu já hiävulâš já kuáhtulii haddetääsi teknologia, tego njuoskâdmân já čääsi väldimân já vyerkkimân uáivildum teknologia.

27. Mij nanodep já tubdâstep algâaalmugij oskoldâhlij já kulttuurlij soojij tehálâšvuođâ já tom, et sij kalgeh peessâđ uáiniđ já sijnân kalga macâttiđ sii seremoniatiingâid já uámikkâsâi

⁶ A/HRC/17/31, lahtos.

pasättäsâid OA algâalmugij vuoigâdвуođâid kyeskee julgâštuš uulmij miel. Mij čonâdâtâp ovdedid̄ oovtâst tai algâalmugijguin vuoigâdвуođâlijd, čoođâuáinojeijee já pehtilis vuáhâdುವâid moiguin sij peessih uáiniđ já finniđ maasâd seremoniatiingâid já uámikkâsâi pasättäsâid aalmuglii já aalmugijkoskâsii tääsist.

28. Mij pivdep olmoošvuoigâdвуođâräädi, nuuvt ete váldá vuotân algâalmugij uáinuid, árвуštállâđ uđđâsist táálái vuáhâdುವâidis tooimâid, eromâšávt algâalmugij vuoigâdвуođâi äššitobdeemekanism, almosčuákkim 69. čuákkimist, vâi puáhtá mutted̄ já pyeredid̄ äššitobdeemekanism tienuuvt, ete tot puáhtá tááláást pehtilubboht ovdedid̄ julgâštuš áárvustanneem, eres lasseen nuuvt, ete iššeed jeessânstaatâid tááláást pyerebeht čuávвуđ, árвуštállâđ já pyeredid̄ julgâštuš uulmij juksâm.

29. Mij pivdep jieškote-uv olmoošvuoigâdвуođâi kocceemorgaan vâldid̄ julgâštuš vuotân jieijâs tooimâ miäldásávt. Mij movtijdittep jeessânstaatâid siskálmittid̄, ko máhđulâš, tiäđuid algâalmugij vuoigâdвуođâi tiileest, miel diluhâmáin olášuttum tooimâid julgâštuš uulmij juksâmân, raportijn maid toimâtteh tááid kocceemorgaanâid sehe maailmviđosii meriääigitarkuumist.

30. Mij lep mietâmielâliih aalmuglij já kuávlulij olmoošvuoigâdвуođâinstituoitioi ain tehálub roolin julgâštuš uulmij olášuttem oovdedmist. Movtijdittep priivaat sektor, aalmuglâšohtsâškode já akateemlijd instituutioid vâldid̄ aktiivlii uási ko ovdedeh já suojâleh algâalmugij vuoigâdвуođâid.

31. Mij pivdep, ete uáivičällee ovdedd̄škuát ráđádâlmáin já oovtâstpargoost algâalmugijguin, algâalmugij aášijd kiedâvuššee sierânâsseervij koskâsii toorjâjuávuin já jeessânstaatâiguin tááláá resursijguin oles vuáhâdುವ vijđosii toimâvuávám, main puáhtá visásmittid̄ systemaatlii aldânemvyevi julgâštuš uulmij olášutmân, já raportist ovdánmist almosčuákkimân ton 70. čuákkimist ekonomia- já sosiaalräädi peht. Mij pivdep uáivičällee miedetid̄, 70. čuákkim loopâ räi, tááláá Ovtâstum aalmugij vuáhâdುವ ollâ tääsi virgeulmui, kote pasta uásálistid̄ vuáhâdುವ alemui taasij miärádâstohâmân, ovdâsvástádâs koordinistid̄ toimâvuávám, lasettid̄ tiäđulâšvuođâ algâalmugij vuoigâdвуođâin alemuu máhđulâš tääsist já lasettid̄ vuáhâdುವ tooimâi systemaatlâšvuođâ taan uásild.

32. Mij pivdep Ovtâstum aalmugij toimâttuvâid, ruttârääjuid já ohjelmijd, táárбу miel eennâmkoordinistei lasseen, tuárjuđ pivdemist aalmuglij toimâvuávámij, strategiai teikâ eres tagarij tooimâi olášuttem, julgâštuš uulmij olášuttem várás, vâldimáin vuotân aalmuglijd prioriteetijd já máhđulijd Ovtâstum aalmugij ovdedemraamijd, pyereeb koordinistem já oovtâstpargo peht.

33. Mij čonâdâtâp kiedâvuššâđ almosčuákkim 70. čuákkimist vuovijd, main toohâđ máhđulâžžân algâalmugij ovdâsteijei já instituutioi uásálistem Ovtâstum aalmugij áášânkullee

orgaanij čuákkimáid táaid aalmugáid kyeskee aasijn, mioldiluhâmáin máhđulijd eromáš iávtuttásáid, maid uáivičállee taha manjeláá 40. saajeest oovđanpuohtum táttum keežild.

34. Mij movtjidittep haldáttásáid tubdástid algáaalmugij merhásittee uási killeel ovdánem oovdedmist, vâi puáhtá juksáđ vuoigádvuođálii täsitiáddu tááláá já puáttee suhâpuolvâi ekonómâlij, sosiaallij já pirástáárbui kooskást, sehe táárbu ovdedid täsitiádu luánduin vâi pyehtip suojâlid mii plaaneet já ton ekosysteemijd, mii kočoduvvoo maangâ enâmist já kuávluin "eennâm mii ennin".

35. Mij čonâdâttâp kunnijâttid algáaalmugij uási ekosysteem haaldâšmist já killeel ovdánemist, sehe tiáđu, mii lii finnejum meccipivdo, nuurrâm, kyelipivdo, kuáđuttem já eennâmtuálu háárjutmist já sii tiettuu, teknologia já kulttuur.

36. Mij nanodep, ete algáaalmugij tiáđu já strategiaid pirrâs siálutmán kolgáččij kunnijâttid já vâldid vuotân ko ovdedep aalmuglijd já aalmugijkoskâsijd aldânemvuovijd šonjâdâhnuvástus keeppidmán já toos vuáhádumán.

37. Mij merkkup, ete algáaalmugijn lii vuoigádvuotâ meridid já ovdedid prioriteetijd já strategiaid vâi pyehtih kevttid sii vuoigádvuođâ ovdánmán. Taan uásild mij čonâdâttâp vâldid ääšimiáldásávt vuotân puoh algáaalmugij vuoigádvuođáid ko ráhtip ive 2015 manjasii ovdedentoimâvuávám.

38. Mij koččop jeessânstaatáid já movtjidittep aktiivlávt priivaat sektor já eres instituutoid tuárjuđ Ovtâstum aalmugij rijnjâtatulii algáaalmugruttáráaju, algáaalmugij aasij sierânâs-ruttáráaju, algáaalmugij išedemohjelm já Ovtâstum aalmugij kyeimivuodâohjelm, vyeihin kunnijâttid já ovdedid algáaalmugij vuoigádvuođáid maailmvijđosávt.

39. Mij pivdep uáivičállee siskálmittid ääšimiáldásijd tiáđuid algáaalmugijn suu loppâraportân, mii kuáská ihetuhháat ovdedemuulmij olášumán.

40. Mij pivdep uáivičállee, ráđádálmáin algáaalmugij aasijd kiedâvušsee sierânâsseervij koskâsii tuárjuvávkun já jeessânstaatâiguin sehe vâldimáin vuotân algáaalmugij uáinuid, raportid almosčuákkimán ton 70. čuákkimist taan loppâäššikirje olášutmist já adeliđ siämmáá čuákkimist ekonomia- já sosiaalráädi peht avžuuttásáid tast, maht Ovtâstum aalmugij tááláid vuáháduvâid kolgáččij kevttid, mutted já pyeredid vâi algáaalmugij vuoigádvuođáid kyeskee Ovtâstum aalmugij julgáštuš ulmeh olášuttuučii já vuovijd pyeredid ääšimiáldásii, oles vuáháduv vijđosii aldânemvyevi julgáštuš uulmij olášutmán já ete sun taha eromáš iávtuttásáid, moiguin máhđulisteh algáaalmugij ovdâsteijej já instituutio uásálistem, vuáđuduumáin uáivičállee raportân vuovijn ovdedid algáaalmugij ovdâsteijej uásálistem Ovtâstum aalmugij tooimán táaid aalmugáid kyeskee aasijn.⁷

⁷ A/HRC/21/24.

4. tievâsčuákkim
čohčâmáánu 22. peeivi 2014

== =